

Mindre Meddelelser.

Dr. Nansens Grønlandsexpedition. Da enhver Oplysning om Forholdene i Grønlands Indre har stor Interesse, skulle vi meddele, at der med Dampskibet „Fox“ fra en af de danske Embedsmænd i Godthaab blev hjembragt et Brev, der godhedsfuldt er blevet stillet til vor Raadighed, og hvori det angaaende Dr. Nansens Expedition hedder: „*Indlandsisen var ganske flad paa hele den midterste Strækning, der ligger 9 à 10,000 Fod over Havfladen.*“

Nogle Bemærkninger til Adjunkt A. Feddersens Afhandling: Geysirdalen og dens Vandløb (Geografisk Tidsskrift 9. Bind 1887—88). Afh. S. 5 staar: „*Bórsmörk*, som paa Björn Gunnlaugssons Kaart fejlt er aflagt paa venstre Bred af Markarfljót; denne Landstrækning ligger netop paa højre Side af Elven.“

Skjønt jeg var ganske sikker paa, at *Bórsmörk* var paa den venstre Bred eller øst for Markarfljót og altsaa rigtig aflagt paa Björn Gunnlaugssons Kaart, skrev jeg dog til Pastor Magnús Helgason paa Torfastadir angaaende dette Punkt. Det var mig bekendt, at Pastor Helgason flere Gange havde været paa *Bórsmörk* og kjendte de Mænd, som havde den største Kundskab til Terrænforholdene dér. Herom har Pastoren tilskrevet mig følgende: „Det er fuldstændig korrekt, at *Bórsmörk* ligger paa venstre Side af Markarfljót, ligesom Björn Gunnlaugsson har aflagt den. Saavel Brynjólfur Jónsson fra Minnanúpur som mange andre have fortalt mig dette, hvilket for Resten var mig bekendt for længe siden.“ Brynjólfur Jónsson er en af de kundskabsrigeste, nulevende Avtoidakter paa Island og har skrevet flere Afhandlinger, hvoraf et Par historisk-topografiske.

Den anden Rettelse ved Björn Gunnlaugssons Kaart er (S. 8): „Saa snart vi havde passeret Arbrandsá, mente jeg i Henhold til Kaartet at have Vejen fri til *Búrfell* og til den nævnte Indsø (ø: Hvítárvatn). Kaartet er imidlertid unojagtigt, thi Elvene Sandá og Grjóta komme ikke tilhørende fra venstre, men derimod fra højre Side, altsaa imellem Arbrandsá og *Búrfell*.“

Herom skriver Pastor Helgason, som er Præst i det nærmeste Præstekald, Biskupstungur: „Om de Smaaelve, som løbe ud i Hvítá fra den højre Side, d. v. s. paa den samme Side, hvor Biskupstungur er, og over hvilke Adjunkt Feddersen har maattet tage over paa Vejen til Hvítárvatn, er der kun at bemærke, at de i Virkeligheden ere Smaaelve eller Bække, skjønt de kunne blive temmelig store, naar det har regnet i længere Tid. Adjunkt Feddersen nævner dem med rigtige Navne, men Gunnlaugsson har ikke fundet det Umagen værd at aflægge dem paa sit Kaart; men den Sandá, som han (ø: Gunnlaugsson) nævner, er en meget større Elv end disse, og den løber fra den venstre Side ud i Hvítá, saaledes som det staar paa Kaartet. Jeg har selv taget over denne Sandá, men om de andre har jeg Oplysning fra Mænd, som kjende Forholdene. Adjunkt Feddersen er ikke bleven opmærksom paa, at der fandtes to Elve, som kaldtes Sandá.“

Desto værre glømmer Pastor Helgason at omtale Grjóta noget nærmere.

Skjønt jeg ikke har rejst i det ubeboede Land nord for Biskupstungur, tror jeg dog med temmelig stor Sikkerhed at kunne sige, at der i det her citerede Sted af Afhandlingen skal staa *Bláfell*, ligesom der staar paa Gunnlaugssons Kaart, men ikke *Búrfell*; altsaa: „Vejen fri til *Bláfell*“ og „Arbrandsá og *Bláfell*.“ Derimod har man i denne Del af Landet 2 andre betydelige Bjerge, som kaldes *Búrfell*, hvoraf det ene findes i Gnúpvjareppur, øst for Mundingen af Þjórsárdalur ved Þjórsá, det andet i den vestlige Del af Grímsnes.

Búðirfoss (Afh. S. 7) skal være Búðafoss eller Búði.

Man kan godt forstaa, at Forfatteren ikke er bleven opmærksom paa det af Dr. C. Rosenberg omtalte Rønnetræ, dengang han besøgte Merkiá (Jfr. S. 5), hvilken Elv løber tværs igjennem Fljótshlíð, thi dette Træ staar i en Kløft i

den nordvestlige Side af Eyjafjöll øst for Markarfljót. Naar man tager ind paa Þórsmörk og rider over Langanes, drager man forbi denne Kløft. Dr. Rosenberg kalder Kløften for Merkurgil, hvilket ikke maa forveksles med Merkiá, men det er ikke korrekt; den hedder Nauthúsagil.

I Anledning af dette skal jeg med det samme henlede Opmærksomheden paa et Par Rønnetræer, der, saa vidt mig bekendt, ikke ere blevene iagttagne af Naturforskere. De findes paa den venstre Side af Sogs nedre Løb. Den sydvestlige Del af Grímsnes er for største Delen bedækket med Hraun (Lava), hvor der findes flere meget store og mærkelige udbrændte Kratere. Den sydvestlige Halvdel af dette Hraun er bevoxet med Krat, og paa Strækningen syd for Alptavatn, mellem Sog og Gaarden Norðurkot findes disse Rønnetræer. De staa spredte hvert for sig og ere noget mindre end Rønnetræerne i Nærheden af Bildsfell.

Det vil maaske ikke være uden Interesse med faa Ord her at fremhæve, hvilket Kjendskab man i Island har haft til Dannelsen af Sønderlandets Lavland. Eggert Olafsson, der tilligemed Bjarni Pálsson berejste Island i Aarene 1752—57, omtaler i sin Rejsebeskrivelse (II Del, S. 936—937) Konkylier, der findes i Arnessyssel „paa 3 eller 4 Steder 4 til 6 Mil oppe i Landet“. Han fremhæver, at de skulle findes i en Bæk kort fra Hestfjall og i Skeljabakki, begge i Grímsnes. Men de følgende to Steder i Grímsnes undersøgte de selv: „En høj Bakke østen til ved Sogot, af hvilken denne Elv river noget bort efterhaanden. Bakken bestaar af en blaagraa, meget blød Bergart, som af Oprindelse synes at være Blaaler, og heri findes fornemmelig to Slags Konkylier: en *Bucardia*, og en liden *Tellina*, stor som en Tiskilling, med en meget fin og tynd, hvid Skæl. Det andet Sted, kort herfra, er en meget fast og haard Stenart, af de almindeligste Fjældklipper, i Renden af en Bæk. Oven paa dette Lag er en Hraunstrækning af gammelt Jordsinner, som er kommen her ned over Egnen fra den oven over liggende Hede. Inden i disse haarde Klipper findes ogsaa Konkylier, fornemmelig Harpediske, eller de Norske Harpesskæl, en *Pecten auritus*. Men man kan kun sjelden faa en hel eller ubrækket; thi man kan ikke faa dem løse uden med stor Møje og med Brækstønger. Imidlertid ser man dog dette Slags Skæl inde i Klipperne ganske uforandrede med deres naturlige Furer og purpurrode Farve; ja, man træffer dem ogsaa med Hrudurkaller (*Balanus litoralis*) siddende paa Skallen, ligesom de almindeligst pleje at sætte sig paa dem i Havet, medens Dyret endnu lever.“ Eggert Olafsson siger endvidere, at der „er ingen Tvivl om, at jo bemeldte Konkylier ere komne herid mange hundrede Aar før Landets Beboelse“, men han tror, at det snarere er sket ved en „stor Omtumling“, thi disse Egne vidne om noget saadant, end ved at Havet har staaet saa højt. Han bemærker rigtig, at ved en senere Ildsprudning ere disse Konkylier blevene begravede af „smeltede Klipper“. Skjønt fortrinlig udrustet med alle Datidens videnskabelige Kundskaber, var det ikke at vente, at han kunde finde den rette Løsning.

Den første Islænder, som fik den rigtige Opfattelse af Sønderlandslavlandets eller Geysirdalens Dannelses, var Digteren Jónas Hallgrímsson, der foretog sine Undersøgelser i Island i Aarene 1837 og 1839—42. Han fandt f. Ex. Konkylier i Hestfjall og gjorde flere Iagttagelser, som bragte ham til den samme Theori, som Forfatteren saa fortrinlig har udviklet i oven nævnte Afhandling. Imidlertid døde Jónas Hallgrímsson i en ung Alder allerede i Aaret 1845 under Udarbejdelsen af en større Beskrivelse af Island. Han fik kun offentliggjort et Par mindre Afhandlinger fra sine Islandsrejser. Men siden den Tid har dette dog været bekendt i Island, og Adjunkt Th. Thoroddsen fremsætter ogsaa den samme Mening i en Beskrivelse af sin Rejse paa Sydlandet 1883 (Jfr. Andvari X. Aarg. S. 73).

Bogi Th. Melsted.
Stud. mag.